

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

PRETIULU ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungari'a :
Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr.
Pentru Romani'a si strainetate:
Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.

PRETIULU INSERTIUNILORU:

Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu
cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.;
si mai sus 5 fl. v. a.

Correspondentiele sè se adreseze Redactiunei

„BISERIC'A si SCÓL'A.“

Èr banii de prenumeratiune la
TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.

Caracterulu preotiescu.

III.

Firulu caracteristicu principalu in descoperirea dumnedieésca este iubirea cea nemarginita a lui Dumnedieu facia de neamulu omenescu. Si deci este naturalu, ca preotulu numai intru atât'a manifestéza faptice, ca posede caracteru preotiescu, si anume: ca si-a insusit modulu de gandire si actiune esprimat in cuvintele Mantuitorului: „nu cautu voi'a mea, ci voi'a Tatalui meu“, — si ca si-a insusit directiunea bisericiei, manifestata in decursulu veacurilor prin barbati alesii ai bisericiei, — intru cât din fiecare actiune a s'a se vede, si se cunósce o iubire nemarginita, impreunata chiar si cu jertfirea vietii sale facia de parochienii sei si facia de inaintarea lor in spiritu crestinescu pre tóte terenele vietii.

„Iubirea a fost arm'a santului archidiaconu Stefanu, prin iubire a biruit dènsulu in totu loculu. Condustu de iubirea lui facia de Ddiu si-a dat corpulu sèu evreiloru, cá se-lu acida cu petri, si condustu de iubirea facia de deaprópele si-a insusit puterea de a-se rogå pentru cei ce aruncau cu petrii intr'ensulu. Prin puterea iubirei a triumfat dènsulu asupra lui Saul, carele lu-gonea, si a facut din gonitoriulu sèu Saul unu impreuna vietuitoriu alu sèu in Ceriuri. Prin iubirea s'a cea santa si neobosita a sciut se cascige pentru viéti'a si fericirea vecinica pre acei'a, pre cari nu ii-a potut întórce la credintia prin sfaturi si admonitiune. Iubirea este isvorulu tuturor bunatátilor, iubirea este arm'a cea mai puternica a crestinului si calea, carea impreuna pre omu cu Ceriulu. Celu ce este condustu in modulu sèu de gandire si actiune de iubirea crestinesca nu póte retací nici odata, si nu se póte teme de nimicu, pentru ca iubirea i-aréta calea cea a-deverata, lu-apera, si-lu pazesce, si-lu conduce cu sigurantia la tiènt'a,

pre carea o urmaresce prin viéti'a¹⁾

In lume si intre ómeni se aréta gradulu celu mai insemnatu de iubire in iubirea si inim'a, ce o are, si dovedesce mam'a facia de fii sèi. Caracteristica acestei iubiri de mama este, ca mam'a nu cunósce oboséla, când este verb'a de a ingrijí si a pazi pre fiulu sèu bolnavu, mam'a nu cunósce nici unu feliu de pedeca si nici unu feliu de greutate, atunci, când este verb'a de crescerea, buna starea si inaintarea filor ei.

Unu parinte alu poporului este preotulu in mijloculu lui; èr parinti'a lui se semte, si se cunósce, daca din intregu modulu seu de gandire si actiune se va vedé, ca preotulu in ingrijirile spirituale, pre cari este chiamat a-le dá poporului, este condustu de aceeași iubire, de carea este condusa mam'a intru crescerea si ingrijirea filor sèi.

Iubirea mamei facia de fii ei este ceva naturalu, pentru ca acésta iubire pana la unu timpu o vedem si in lumea animalica. Dar iubirea mamei nu este numai unu lucru naturalu, ci la mama crescina este mai multu, este o afacere de consciintia, este unu lucru moralu. Mam'a crescina iubescce, si ingrijesce de fii ei nu numai condusa de unu instinctu naturalu, ci condusa de credinti'a, ca odinióra va fi chiamata se dea seama de crescerea, viéti'a si viitorulu lor inaintea lui Ddiu. Èr acésta consciintia, consciinti'a raspunderi de sórtea si viitorulu filor ei, i-potentiéza iubirea naturala, si o face, cá se nu cunósca pedeci, când este verb'a de ingrijirea, cu carea este detória in educatiunea filor ei.

Aplicând acésta iubire de mama asupra iubirei, pre carea trebuie se-o aiba preotulu facia de parochianii sèi, constatám, ca este, si ar fi se fia naturalu, cá preotulu se fia condustu in modulu sèu de gandire si in tóte actiunile sale de iubirea facia de parochianii sèi, deorece pastoriulu bunu se cunósce

¹⁾ Fulgentiu Serm. de s. Stephano.

dupa starea, in carea i-se gasesce turm'a, preotulu bunu dupa starea, in carea i-se gasescu credintiosii.

O astfelu de iubire nu s'a vedit inse in decursulu veacuriloru de suficienta; ci adeverat'a iubire facia de poporu o potemu vedé si aflá in mesura deplina numai la acei b̃r̃bati ai bisericeii, cari in seṽsirea functiuniloru spirituale au fost condusi de credinti'a in Ddieu, de credinti'a in divinitatea Mantuitorului Christosu, de credinti'a in divinitatea descoperirii dumnedieesci, de credinti'a in divinitatea bisericeii si de credinti'a in divinitatea institutiunii preotiesci.

Prin urmare din iubirea, si numai din iubirea, pre carea o manifestéza faptice preotulu facia de parochianii sei si facia de desvoltarea loru in spiritu crescinescu se aréta, si vadéscé faptice credinti'a preotului in divinitatea institutiunii, pre carea o representéza. Numai din acésta iubire si din ceea ce lucréza d̃nsulu condusu si inspiratu de acésta iubire se vede, si cunósce intru cât si-a formatu, si posedé d̃nsulu unu caracteru preotiescu, demnu de positiunea, pre carea o ocupa in societatea omenéscá si de Domnulu Ceriului si alu pamentului, pre carele a luat angajamentulu a-lu representá in modu viu si vediutu pre acestu pamentu.

Nu incape nici cea mai mica indoiéla. Greutáti multe si unu leghionu de dusmani int̃mpina preotulu in exercitiulu misiunii sale. Dar credinti'a in Ddieu, si credinti'a in divinitatea misiunii, pre carea este chiamatu a-o realisá, daca este insocita de iubirea facia de poporu, nu cunósce nici unu feliu de pedeca, nici unu feliu de greutate, pre carea se nu o póta cu sporiu si cu succesu biruí. Ér cá dovéda despre posibilitatea biruintiei ne servescu in modu viu si vediutu toti b̃r̃batii mari ai bisericeii, — incepénd dela apostolii Domnului si pana in diu'a de astadi.

Iubirea facia de poporu este deci semnulu si garanti'a factica despre esistenti'a si realitatea caracterului preotiescu.

Apoi preotulu, carele si-iubescu poporulu, si carele este consciu de divinitatea misiunii sale, nu se póte, cá se nu simpatiseze, si se nu traiéscá in deplina armonia cu colegii s̃ei preoti, si se nu sustiēna legatur'a canonica cu forurile si corporatiunile bisericesci.

Pentru ce?

Pentru ca preotulu condusu si inspiratu de aceste sentimente vede in fiecare colegu alu s̃eu unu impreuna lucratoriu si impreuna slujitoriu alu altarului Domnului, ér in forurile si corporatiunile bisericesci vede intrupata vointi'a evangheliei, menita a sustiēné unitatea si a conduce mersulu bisericeii si poporului in spiritu crestinescu, in spiritulu evangheliei.

Terminand constatám, si repetim, ca caracterulu preotiescu, cá si caracterulu in genere se forméza prin lupta indelunga cu pedeci

si greutáti de totu soiulu, ér semnele din cari i-se cunósce esistenti'a si realitatea, sunt iubirea facia de poporu, iubirea facia de colegi, si sustiēnerea legaturii canonice cu forurile si corporatiunile bisericesci.

„Intru acésta ve veti cunósce, ca sunteti ai mei, daca veti avé dragoste intre voi.“

Pestalozzi, intemeietoriulu scólei poporale moderne.

(Continuare si fine.)

Copii erau inertii, nedexterii, selbatici si vitiosi. Apoi parintii cei nepriceputi, carii adesea cercetau pe copii lor la Neuhoﬀ, inca contribuiau la disordine; reulu celu mai mare inse era, ca Pestalozzi nu avea cunoscintie comerciale, ii lipsiá tactulu de conducetoriu si cunoscerea do ómeni. Din aceste cause institutul nu presté mult a ajuns in lipsa de bani, discredit si in 1780 la desfiintare totala. Pestalozzi desi lipsit, fara incredere in sine, si parasit de toti, a mai petrecut la Neuhoﬀ inca 18 ani, sub care timpu si-a indreptat tóta atentiunea asupra educatiunii poporului si si-a intemeiat renumele de autoru pedagogicu.

Deja in 1780 a aparut „Órele de séra ale unui solitaru,“ care opu contine in forma de aforisme tóte ideile fundamentale ale lui Pestalozzi, relative la educatiunea neamului omenescu. Aici el arata, ca scopulu educatiunii e a desvoltá tóte puterile omului, spre a-l face capabilu de o existenta de sine statátore, onorabila si fericita; cultur'a umana generala are sa fie bas'a a ori carei chemari speciale; totu invetiamentulu si tóta deprinderea trebue se plece dela lucruri, cari zac mai aprópe de elevu; in locu de invetiarea cuvintelor desierte trebue se se puna cunoscerea intuitiva, priceperea si judecat'a clara. Incuragiat de librarulu Fűszli din Zűrich, la 1781 a scris Pestalozzi o istorie din viéti'a poporului institulata: „Leonard si Gertruda,“ care este opulu lui celu mai latit si pe care cu deosebire ilu recomanda Diesterveg cá lectura pentru invetiatorii practicii. Tendenti'a cartii, dupa insasi marturisirea autorului, este de a aréta calea catra o directiune mai buna a culturei, basata pe starea reala si trebuintiele naturale ale poporului. Persón'a principala a acestui romanu pedagogicu este Gertruda, mam'a cea iubítore si ingrijítore, idealulu lui Pestalozzi. Modulu cum Gertruda conduce afacerile casnice, influenti'a morala, ce ea o are asupra sotiiului seu cadiut in mregile coruptiunii, in deosebi inse educatiunea buna, ce ea o da copiilor sei, sunt descrise cá modelu pentru tóte mamele. Din cauza, ca scólele erau slabe si cultur'a invetiatorilor starea pe un grad fórte inferior, apoi clasele superióre ale societatii, in locu de a nobilitá si a ridicá, suprimau si demoralisau poporulu, Pestalozzi voiá se depuna atát

educatiunea morala, cât si invetiamentulu in man'a mamelor. Din aceste se vede, ca el in opozitiune cu Rousseau nu considerá pe copilu, cá si pe o fiintia naturala abstracta, ci in totdeuna cá pe o fiintia sociala, carea vietuesce intre imprejurari concrete si naturale. Firesce e in retacire Pestalozzi, când ascépta dela mame mai mult, decât ele cu putiene exceptiuni pot se face pentru crescerea copiilor. Pestalozzi voiá se ridice pe poporu din miseri'a s'a si a-l face fericitu prin pacea interna, fericire familiara si iubire materna. El voiá a transpune chili'a scólei in casa parintésca, cá poporul prin cultura rationala, prin cunoscentie si dexteritati, se-si póta creá o existintia placuta. Opulu acest'a a produsu sensatiune mare; toti erau insufletiti de el; inse Pestalozzi n'a fost ajutatu din lipsa, càci a primitu fórte putieniu onorariu. In 1798 a scris el „Cercetarile asupra procesului naturei in desvoltarea genului omenescu,” care contine fórte multe idei originale si practice. Aici el cere de a-se corege societatea cea corupta prin rentórcere la natura pe cale pacinica si morala. Directiunea lui Pestalozzi difere de Rousseau, carele astépta regenerarea societatii dela o revolutiune politica. Tot in acelasi anu s'a schimbatu situatiunea pedagogului nostru. In urm'a revolutiunei franceze, Svitierea a primitu o constitutiune noua. Inse poporatiunea catolica din cantonulu Untervalden s'a resculatu in contra inoiriloru introduse de republica. Pentru a suprimá rescól'a a venitu militia franceza, carea a predatu satele si le-a incendiatu; sute de cetatieni, mai toti parinti, au peritu in lupta, altii au fugitu, ori si-au parasitu patri'a; numerosi copii au remasu orfani.

In fati'a acestora desastre Pestalozzi invitatu de guvernulu Svitierei, a mersu la orasiulu Stanz, unde intr'unu clastru, ce-i s'a pus la dispositiune, a adunat pe copii cei parasiti, si ajutatu de o económa, s'a ingrijit de educatiunea lor. Acesti copii cam de 4—10 ani, vre-o optdieci la numeru aveau aspectulu celu mai miserabilu, erau inveliti in zdrentie, selbateciti, nedisciplinati si murdari. Pestalozzi a luatú asupra sa angageamantulu de a imbracá, a ingrijí, a nutrí, a invetiá si a educá pe acesti copii. El petrecea de deminéti'a pana sér'a intre densii, fiind in acelasi timpú parintele, invetiatorulu si servitorulu lor. Invetiamentulu in institutul dela Stanz, intogma cá si la Neuhoﬀ, erá impreunatu cu deprinderi si lucrári practice. Inse nu peste multu Pestalozzi s'a convins ca acésta impreunare nu corespunde scopului. Pentru a facilitá progresulu, el a incercat de a aplicá in scól'a sa metod'a mutuala, punend pe baetii mai mari de invetiatori la cei mici, apoi a introdus si responsulu in chor si pe tact. Cu cea mai mare abnegatiune lucrá el la educatiunea fisica, morala si intelectuala a elevilor sei; si in scurtu timpú a si ajunsu la rezultate inbucuratóre. Acestui institutu inca ii lipsiau mijlócele de subsistentia si dispositiu nilerationale pentru sustiénerea ordinei. Pes-

talozzi a intreprinsu unu lucru mai mare, decât puteau invinge puterile unui omu, asia incát institutul s'ar fi disolvat si de sine; inse la 1799 austriacii au stabilitu unu spitalu in zidirea clastrului, si cei mai multi copii s'au imprasciatu, ér pe unii i-au primitu unu preotu catolic sub conducerea sa. Este de amintit, ca Pestalozzi neavend la scól'a din Stanz nici unu subinvetiatoru procedá dupa metod'a lui Lankaster, adeca folosia pre elevii mai progresati cá subinvetiatori.

Dar si el insusi erá activ in continuu; se ocupá cu unu copilu când cu altulu; invetiá impreuna cu copii, si acestia éra-si ii ajutau lui la invetiamentu. Cu tóte aceste institutul nici cu privire la partea didactica n'a potutu aretá rezultate bune, caci Pestalozzi nu avea desteritate practica si nu se scia face placut, avend nisece maniere de tot baroce. In tómn'a anului 1799 Pestalozzi s'a dus la Burgdorf, unde a primit angageamentulu de invetiatoriu la o scóla poporala. Inse inainte de a decurge unu anu, elu a abdis de acestu oficiu si in 1800 insotindu-se cu Krüsi din Appenzell, Tobler din Basel si Busz din Tübinga, a infintiatu, tot la Burgdorf unu institutu propriu de educatiune, care avea se fie orfelinatu, scóla elementara si seminaru pedagogicu totodata. Guvernulu i-a oferitu sprijinu din partea sa, si i-a pusú la dispositiune castelulu din Burgdorf. Acum Pestalozzi éra-si erá in elementulu seu. Cu mare zel, desi cu tot asia de putiena abilitate cá si mai inainte el éra-si s'a pus pe terenulu invetiamentului. In anulu proxim a compusu Pestalozzi unu nou opú intitulat: „Cum invatia Gertruda pe copii sei”, in care el espune directiunea si principiile sale in forma de epistole adresate catra Geszner. In acestu opú elu da mamelor indigitari de a-si instruí pe copii lor in elementele cunoscentielor. Cu colorii víi este zugravita aici miseri'a poporului, sunt maretie principii rationale pedagogice si sunt proiectate pentru imbunatatirea educatiunei publice, in deosebi este accentuat principiulu intuitiunei. Aici Pestalozzi recunósce ca intuitiunea este bas'a absoluta a tóta cunoscenterea, apoi arata, ca sentimentulu religiosu numai asia se va puté bine desvoltá, daca va plecá dela iubirea, stim'a si increderea ce o au copii fat'a de parinti. Activitatea lui Pestalozzi desvoltata la Burgdorf se distinge prin zelul, abnegatiunea, si insufletirea sa pentru adeveru si pentru fericirea omenimei. Se invetiá putieniu inse elevii erau fericiti prin spiritulu iubirei, care emaná dela invetiatorulu lor. Lui Pestalozzi ii lipsiau multe cunoscentie, cari se recer dela invetiatoru inse el posedea cunoscenterea adánca a sufletulu omenescu si a legilor desvoltarii sale, care calitate e cea mai pretiósá dintre tóte. In 1804 s'a restituitu constitutiunea de mai nainte a Svitierei, si Pestalozzi a fost necesitat de a parasí castelulu din Burgdorf. Guvernulu i-a pusú la dispositiune clastrulu din Buchsee, unde el s'a si mutatú cu institutul seu. Acolo el a

venitu in atingere cu Fellenberg, carele avea in Hofiogl o scóla de seraci. Din cauza ca Pestalozzi nu erá in stare de a regulá relatiunile economice ale institutului, invetiatorii sei l-au induplecat de a cedá conducerea lui Fellenberg.

Pestalozzi si-a dat invoirea, inse nu bucurosu. Fellenberg a si introdusu ordine mai buna in institutu. Directiunea lui Fellenberg au devenit mai regulata, desi mai fortitata. Inse Pestalozzi s'a simtit inapoiat, si de-aceea cu bucuria a primitu invitarea orasiului Iwerdun, care se oferiá de a-i primí institutul intre zidurile sale si a-l spriginí tot-odata si cu ajutoriu materialu. In anulu 1805. Pestalozzi inso-tit de optu elevi si vre-o câtiva invetiatorii s'a mutat la Iwerdun. Aici a ramas el pana la 1810. Acést'a este periód'a cea mai stralucita a activitatii sale pedagogice. In scurtu timpu institutul din Iwerdun trecea de cel mai renumitu in tóta Europ'a. Barbati de scóla din departate tieri cercetau institutul lui Pestalozzi pentru a observá si a studiá nou'a metoda, invetiatorii tineri veniau pentru a-si completá cultur'a pedagogica, sub conducerea lui Pestalozzi, ba filosofulu Fichte in „Cuventarile catra natiunea germana“ dela metod'a lui Pestalozzi sperá regenerarea omenimei. Afara de Krüsi, Busz si Tobler mai functionau la Iwerdun si alti invetiatorii. Cei mai distinsi erau Niederer, Schmid, Ramsauer si Blochmann. Pestalozzi singuru n'ar fi fost capabil de a sustiêné si a conduce acest institutu; inse subinvetiatorii sei au sciut aplicá ideile lui si ast-feliu le-a succesu de a introduce óre-care sistema in invetiamentu. Pe langa tóte aparenti'a stralucitóre, in institutul lui Pestalozzi nu erá o scóla de modelu. Viéti'a familiara, despre care multe se vorbiau, erá defectuósa mai ales dela 1815, când a repausatu sotii'a lui Pestalozzi.

Celor mai multi invetiatorii le lipsiá cultur'a solida, pentru progresulu lor nimicu nu se facea, conlucrare dupa unu planu premeditatu si unitar nu existá, numeroasele visite conturbá ordinea mai in fiecare di, ér discordiile interne subminau prosperarea institutului.

In sinulu corpului invetiatorescu nu preste multu s'a escat nisce certe si conflicte scandalóse, pe cari Pestalozzi nu era in stare de a-le complaná cu atât mai vértos nu, càci lui îi lipsiá capacitatea de a guverná, precautiunea si tactulu adeca mai tóte calitátile, ce se receru de la unu dirigentu. In urm'a acestora la 1825 elu a fost silitu de a-si desfiintá institutul de lume din Iwerdon. Seracitu si disgustatu de lume s'a retras betránulu Pestalozzi iarasi la Neuhoff la nepotulu seu. Aici a mai scris elu „Cântul lebedei“ si „Intemplantile vietii,“ doue opuri pline de invetiatura si sentimentu. Pestalozzi a repausat in 1827 la Brugg. S'a înmormentat in cimiteriulu din Birr. In 1847 cantonulu Aargau i-a ridicat unu monumentu cu inscriptiunea: Aici se odichnesce Enric Pestalozzi,

nascut la Zürich in 12 Ianuariu 1746, repausat la Brugg in 17 Februariu 1827; mântnitorulu seraciloru la Neuhoff, predicatorulu poporului in Leonard si Gertruda, tatalu orfanilor la Stanz, întemeiatorulu noiei scóle poporale la Burgdorf si Münchenbuchsee educatorulu omenimei la Iwerdon: omu, crestinu, cetatiénu; tóte celea pentru altii, pentru sine nimic. Binecumentat se fie numele lui!

Dupa-ce am descrisu viéti'a lui Pestalozzi, se venim a apretiá parerile lui pedagogice.

El si-a assigurat unu renume stralucitoriu in istori'a culturii nu atât prin principiile sale generale, ci mai multu prin metod'a sa de invetiamentu.

Scopulu educatiunei este: umanitatea. Pestalozzi voesce a formá in copilu numai omulu; elu voesce a lasá, cá natur'a omenésca se se desvólte dupa legile sale, voesce numai a-o o scuti de aberatiuni si stricaciune, de altmintrea, atât educatiunea cât si invetiamentulu voesce a-lu adaptá dupa natur'a elevului. „Desvoltarea generala a puterilor interne ale naturii omenesci spre curata întielepiciune omenésca este scopulu culturii inca si la omulu celu mai de jos. Cultura umana generala si-a gasit in Pestalozzi un reprezentantu însufletitu.

Copilulu vine pe lume curatu si inocentu. Inse lumea e stricata. Deci problem'a educatiunei este a scuti curat'a si nevinovat'a natura copilarésca in contra influentielor stricacióse, si a-o conduce la o desvoltare amesurata naturiei. In modulu acesta scopulu educatiunii, umanitatea, se va puté realisá cá de sine.

Pentru-cá se-se desvólte in copilu natur'a omenésca in modu naturalu, trebue a-lu indemná la lucrare de sine. Nimicu se nu impunem copilulu pe din afara, ci se-i desvoltam tóte puterile din lanturu in afara, si se grijim, ca acésta desvoltare se fie generala, adeca se înainteze armonicu si amesurat naturiei.

Incât privesce in v e t i a m e n t u l u Pestalozzi s'a nisuit de a stabili o metoda basata pe legile psihologiei. El voiá a pune odata pentru totdeauna procesulu si mijlócele invetiamentului in ordine psihologica. Si când la o ocaziune consilierulu Glaire a dis:

„Voesci D-Ta a mecanisá educatiunea?“ Pestalozzi i-a respuns: D-Ta mi-ai luat cuvântulu din gura: într'adeveru acesta este scopulu procederii mele la invetiamentu. Tot invetiamentulu nu e altuceva decât art'a, de a tinde naturiei mana de ajutoriu in lupt'a s'a pentru desvoltarea propria, si acésta arta se baséza esentialminte pe proportiunea si armoni'a impressiunilor cu gradul de desvoltare alu puterilor copilului, si acea proportiune trebue se înainteze pasu de pasu in raportu cu acésta desvoltare.

Acesta este principiulu fundamentalu, pe care i-si cladesce Pestalozzi metod'a sa. Pentru-cá invetiamentulu se póta succede, acelea trebuiá se se încépa cu: s p u n e r e a i n a n t e. Elevii au se spuna dupa invetiatoriu, si anume de atâteaori, pâna-când li-se imprima cunoscintiele in modu

durabilu. Se nu se tréca la una gradu de cultura urmatoriu, pana nu s'a intemeiat bine celu premergetoriu. Acést'a se póte realisá numai prin repetitiune désa. Din când in când se póte adresá si intrebári catra elevi; inse aceste au se se reporteze numai la cunosciintele deja insusite.

Form'a catechetica seau socratica nu este corespundietóre scopului, càci reclama prea multu timp, e nesigura si lipsita de basa. Prin catechesa nedexterá se introduc idei streine in sufletulu copiilor, pe care ei nu si le pot insusi, si cari, daca se arata in afara, seamana cu unu fructu, carele cade, nu pentru-ca este coptu, ci pentru-ca este stricatu de verme, si asia dara se pare numai a fi coptu. Nimic ce elevulu nu intielege se nu invetie de rostu. Inse cele invetiate de rostu trebuie se-se imprime asia, incát elevulu se nu-le mai uite nici odata.

Mai departe tot invetiaméntulu, dice Pestalozzi, are se plece dela intuitiune. Acést'a e cea dintai regula a metodei. Nu icónele obiectelor, ci obiectele insesi trebuie se-se puna sub sensurile copilului, si apoi dela representatiuni se ajunga la notiuni clare si exacte.

Nu dela nume trebuie a plecá, ci dela privirea obiectului insusi. Intuitiunea este unic'a basa adeverata a invetiaméntului, si numai cine cladesce pe intuitiune, póte realisá scopulu invetiaméntului.

Daca unu obiectu óre-care se pune spre intuire, atunci trebuie a fi cu atentiune la urmatórele momente: a) cum este form'a obiectului; b) câte obiecte sunt; c) care este numele adeverat al obiectului.

De aici urméza, cá mijlócele elementare si generale ale invetiaméntului sunt aceste trei: a) form'a b) numerulu c) cuvéntulu. Art'a metodica are se-se construésca pe acestu fundamentu triplu si se lucre asia, incát a) copii se cunósca mai intaiu form'a obiectului pus spre intuitiune, adeca mesurile si proportiunile lor; 2) se cuprinda fiesce-care obiectu cá si o unitate separata de alte obiecte, cu care se pare a stá in óre-care legatura; 3) se scie numele sau cuvéntulu, prin care se insemnéza obiectulu intuitu.

Presupunend, ca form'a, numerulu, si cuvéntulu sunt cele trei mijlóce exclusive ale invetiaméntului, cá de sine urméza, ca invetiaméntulu se compune din aceste trei parti esentiale: morfologia, aritmetica si gramatica. Tóte cele-lalte regule metodice au se arete, cum trebuie a procede la invetiatura despre forma, numeru si cuventu, spre a puté realisá scopulu invetiaméntului, adeca dezvoltarea deplina si omnilateralá a facultatilor elevului. Dintre aceste parti constitutive ale invetiaméntului cea mai principala este invetiatur'a despre cuvinte, apoi urméza cea despre forme, si in urma cea despre numeri.

A) Invetiaméntulu limbey se póte divide in trei parti si anume intaiu: invetiatur'a

despre sonurile limbey, a dón'a: invetiatur'a despre numirile obiectelor, a trei'a: gramatic'a propria.

a) Pe gradulu intaiu trebuie a-lu conduce pe copilu la pronuntiarea corecta sonorilor, ceea ce se face prin spunere inainte in modu precisu. Apoi se pot aretá formele literelor, si a-se incepe primele deprinderi in cetire, deci vom plecá dela vocale, si prin alipirea consunantelor vom formá silabe. Urméza apoi silabe mai dificile. Este rationalu a folosi litere de formatu mare facut din chartie grósa. Numai dupa acestea se va dá in man'a copiilor cartea de literisare.

Responsulu in chora si dupa tactu este unu mijlocu principalu de a facilitá invetiaméntului.

b) Invetiatur'a despre nume sau cuvinte consista intr'aceea, ca elevulu primesce cunosciinta despre numirile tuturor obiectelor mai importante din diferitele ramuri ale invetiaméntului, precum din istoria, geografia, modurile de ocupatiune si relatiunile vietii omenesci. Aceste nume sunt de a-i-se dá elevului indata dupa literisare, si vor servi cá materialu pentru invetiaméntulu urmatoriu.

c) Invetiatur'a limbey seau gramatic'a este acea arta, carea ne face capabili de a tiené pasu egalu cu natur'a in mersulu dezvoltarii nóstre. Prin gramatica copilulu are se se ridice dela intuitiuni obscure la notiuni clare. Deprinderile in vorbire trebuie se fie totodata si deprinderi in cugetare. Procesulu deprinderilor de cugetare si vorbire érasu se póte dividá in trei grade:

α) Pe gradulu dintaiu au sè se faca deprinderi de cugetare si vorbire asupra obiectelor din apropierea imediata a copilului, dintre cari obiecte celu dintaiu este insusi omulu. Dela acesta se póte trece gradat la alte obiecte concrete. Cele dintaiu deprinderi de cugetare si vorbire trebuie se se incépa in „scóla materna," cea dintaiu invetiátóre au se fie mamele insesi, pentru cari Pestalozzi a scris „Cartea mamelor“.

β) Pe gradulu alu doilea urméza deprinderi de cugetare si vorbire asupra celor mai insemnate actiuni ale omului si ale naturei; incát acelea cad in cerculu de observatiune alu eleviloru. Aceste deprinderi se tienu deja de scól'a propriu disa. Pentru scopulu acesta Pestalozzi a scris „Invetiaturulu naturalu“.

γ) Dupa-ce pe calea sus aretata s'a dezvoltatu de ajuns vorbirea si cugetarea elevului, póte urma gradulu al treilea, unde i-se va aduce elevului la conscientia clara legatur'a reciproca a cuvintelor si expressiunilor folosite in vorbire. Aici trebuie a-lu conduce pe elevu la cunóscrea familiilor de cuvinte adeca a-i aretá redacinile si derivatiunile cuvintelor pentru-cá el se se ridice la intielegerea interna a limbey. Astfelu ajunge elevulu de a cunósce limb'a temeinicu si a-o manuá cu intielegere deplina.

B) Invetiatur'a despre forme érași cuprinde in sine trei parti, precum mesurarea, desemnulu si scrierea :

a) Cu privire la mesurare e de observat, ca inainte de a dá copilului regule, trebuie a-i areta obiecte incornurate, rotunde, ovale, late, lungi, si înguste. Apoi urméza alfabetulu intuitiunei, adeca art'a de a seversí mesurarea in fapta, luand de basa patruunghiulu si subimpartirile lui.

b) Dupa art'a mesurarii urméza desemnulu. Acesta dexteritate in tóte partile sale apare cá si aplicarea formelor, pa cari copilulu deja le-a intuit si s'a deprins de a-le imitá. Intru inceputu punem pe copilu se desemneze linii orizontale, verticale si unghiuri, apoi trecem la aplicarea acestor figuri, inaintand succesivu la modificatiuni tot mai dezvoltate.

c) In fine urméza art'a scrierii. Ea este subordinata mesurarii si desemnului, deci va urmá dupa acestea. Copilulu trebuie se-si însusiésca mai inainte óre-care dexteritate in mesurare, fiind ca scrierea se póte priví cá unu feliu de desemnu linearu, care nu permite nici o abatere dela anumite directiuni si forme. Apoi si desemnulu are se premérge scrierei, caci la din contra s'ar stricá man'a copilului inainte de ce elu si-ar fi castigatu flexibilitate generala in executarea tuturor formelor. Prin deprindere cu desemnulu se facilitéza tot invetiamentulu scrierii.

C) Invetiatur'a despre numeri dau art'a socotirii este acelu mijlocu alu educatiunei, prin care copilulu mai usior póte se ajunga la notiuni clare. Pentru acestu ramu sunt de a-se observá urmatórele reguli :

a) Socotirea asemenea trebuie se se baseze pe intuitiune. Lucrulu celu dintai si celu mai principalu este : a dá copilului idee clara despre numeri prin obiecte concrete. Pe calea intuitiunei copilulu vede cum se nascu numerii inaintea ochilor sei, si inaintand tot cu ajutorulu intuitiunei se convinge, ca tóte operatiunile resulta, asia dicend, din insasi natur'a lucrurilor. Socotirea cu cifre póte urmá numai dupa cea intuitiva, cá unu mijlocu de a fixá prin semne vediate combinatiunile numerice.

b) Prototipulu a tóta socotirea este acest'a : unulu cu unulu facu doi, unulu din doi remane unulu. Toti numerii isi au originea lor in acestu prototipu.

De aici urméza, ca mai inainte de tóte trebuie se-i castigam copilului intuitiune clara despre unitate despre doi, trei, scl. pana la diece. Cá mijlóce de intuitiune se pot aplicá degetele, apoi petricele scl. Dintre mijlócele de intuitiune artificiala se recomanda tabel'a unitatilor inventata de insusi Pestalozzi.

c) Copii vor avé se compuna numerii ei insisi apoi se caute, ca de câte ori se cuprinde unu numeru in celalaltu, sau cât trebuie a adauge la uni-

tate pentru a puté obtiné unu numeru superioru, scl. Astfeliu ei de sine vor ajunge la operatiunile fundamentale, cari fac bas'a sistemului numericu. Tot in modulu acesta trebuie a procurá elevilor intuitiune despre frângerii, spre care scopu servesce tabel'a de frângerii construita de Pestalozzi. Pontru a dá o icóna completa despre metoda lui Pestalozzi, mai trebuie se observam, ca el in religiune nu considera crestinismulu positivu. Elu nu voia se scie nimicu despre existenti'a pecatului stramosiescu, ér in Cristosu vede numai unu invetiatoriu intieptu si iubitoriu de ómeni. Pestalozzi privesce crestinismulu cá modificatiunea cea mai curata si mai nobila a invetiaturii despre potestatea spiritului asupra sensualitatii. Religiunea lui este o „religiune naturala.“ Elu eschide elementulu confessionalu. Religiositatea elevului, dupa Pestalozzi atérna nu dela memorisarea catechismului, ci dela reporturile familiare, in deosebi dela vietuirea copilului sub conducerea unei mame cu fric'a lui Dumnezeu si a unui tata energiosu. Aceste sunt principiile fundamentale ale metodei lui Pestalozzi. Elu are tot dreptulu când recunósce, ca intuitiunea este bas'a absoluta a tóta cunóscrea.

Cea mai naturala cale a invetiamentului este a incepe cu intuitiunile, caci tóte cunóscentiele omenesci pléca dela experientia, si apoi se ridica la notiuni. Deci tóte obiectele de invetiamentu au se se incépa cu intuitiuni. Invetiamentulu intuitivu este opusu invetiamentului verbalu. Intaiu este obiectulu, apoi urméza semnulu, icón'a cuventului. Exprimarea cunóscentielor prin cuvinte inca este necesara si servesce óre-cum cá mesura pentru claritatea intuitiunei. Mai departe metod'a lui Pestalozzi are in vedere unilateralmente cultur'a formala, adeca el urmaresce pur numai scopulu de a conduce pe copilu la o dezvoltare cât se póte de perfectá a facultatilor sale. Pestalozzi e de parere, ca tot invetiamentulu trebuie se tinda mai multu de a ascuti puterile elevului, decât a spori cantitatea cunóscentielor. Scopulu principalu este de a stimulá pe elevu si a-lu face capabilu spre lucrare spontana. De aceea cunóscentiele trebuie a-le dezvoltá din mintea elevului, adeca form'a are se fie cea euristica. Abilitatea practica atérna mai mult dela agerimea puterilor spirituale, decât dela multimea cunóscentielor. Incât pentru disciplina Pestalozzi cere cá elevulu se se indemne de a umblá pe calea binelui nu prin frica si pedepse, ci prin buna vointia iubire si tractare umana.

Putem afirmá, ca Pestalozzi a descoperitu, si a stabilitu adeveratele fundamente etice si psihologice ale pedagogiei. Elu se póte numí cu tot dreptulu parintele pedagogiei moderne.

Dr. Petru Piposiu.

D I V E R S E.

* *Conferințele literare în Arad.* Duminec'a trecută s'a ținut a șeptea conferința literară în sal'a seminarului diecesanu din Arad. Cu această ocaziune a vorbit în present'i'a unui publicu alesu și numerosu d-lu profesor Dr. Traian Puticiu: despre „sfintii parinti că pedagogi;“ ér corulu seminarialu a executat două cantări bisericesci. Astăzi la órele șese după amăzi va prelege d-lu avocat Dr. Georgiu Plopu despre: „libertate.“

Dumineca în 15/27. Martie a. e. la 6 óre după amăzi va ținé o conferința literară parintele protosințelu Iosif Goldisiu. Obiectulu acestei conferințe lu-vom anunțá în nrulu viitoriu.

* *Filantrópie.* Din suma de fl. 300 votată de către adunarea generală a institutului de credit și economii „Victori'a," ținută la 28. Febr. 1892 direcțiunea institutului în ședința dela 1. Martie a. e. a destinat și deja distribuit următoarele ajutoare: 1) pentru școl'a superióra gr. or. română de fete din Arad fl. 100, 2) pentru alumnulu gr. or. rom. din Arad fl. 50. 3) pentru alumnulu gr. or. rom. din Timișóra fl. 25. 4) Pentru fundatiunea Zsigaina din Beiusiu 25 fl. 5) Pentru seracii din Arad 25 fl. 6) Pentru școlarii seraci din Arad 35 fl. 7) Pentru școlarii seraci din Curticiu 20 fl. 8) Pentru școlarii seraci din Pecic'a 20 fl.

* *Noi în 1892.* Sub titlulu acest'a a ținut dlu B. P. Hajdêu la ateneulu din Bucuresci o conferința literară, din care estragem următoarele:

„Domni'a Vóstra me aplaudati fara a scí pentru ce. Nu știu și tare me indoescu, dacă la șfirsitul conferinței voi merită aceste aplause, în care primescu mai multu o arvuna, și me temu, că numai cu arvun'a voi remané.“ Apoi continua:

„Omului îi da man'a de a vorbi de comunu a academi'a, în care sunt fotolii, pre cari betránii academicieni . . . dórmea, și universitatea, unde sunt catedre, de pre cari se controverséza obiectele de știința. Eu înse, domniloru, acum nu-su nici academicianu, nici profesor de universitate, ci sacerdote, eu acum nu ve vorbescu nici de pre fotoliu, nici de pe catedra, ci de pre amvonu. Plinu de credința și evlavia către Dumnedieu pasiescu înaintea Dvóstre spre a ve aretá, „ce suntemu noi în 1892,“ și cunoscându-ne se primimu unele șfaturi povetiuítóre.“

„Dice Christosu în Evangeli'a sântului Ioanu, că „omulu se perfecțióneza, mereu renascându-se.“ O natiune înca e unu omu, unu individuu moralu, și că atare și ea trece pre cele trei faze ale desvóltării: copilăria, barbatia și betranéția. Microbii (Fanariotii) din Fanar aducându mórte imbetránitei natiunii române dela finea vécului alu XVIII-lea, ea se renasce din nou, prin urmare după dis'a lui Christosu se perfecțióneza. Se zemislesce sub drapelulu lui T. Vladimirescu în 1821, se nasce în 1848 și se botéza în diu'a Unirii Principatelor.“

„Români'a nou nascută e mai fortificată că cea veche, unu copilu robustu, puternicu, dar în urma totu „copilu“, care nu știe decât se se jóce de a literatur'a, de-a politic'a, de-a diplomati'a etc. În decursulu jocului se mai supera copiii, atunci se injura în prosa și în versuri, se aprindu, ba uni-ori merge lucrulu până la parucă.“

„Éta dar, dniloru, ce suntem „noi în 1892“ — copii!“

„În copilu nu gasimu iubire, nu statornicia, nu caracteru.“

„Tot cam acestu chipu i-lu urméza și o natiune-copilu.“

„În o natiune-copilu nu gasimu iubire.“

„Noi iubirea mai bine amu sterge-o din dictionariu. Dar totusi nu. Mai bine s'o lasamu pre alte timpuri, când vom întielege-o. Acum iubirea la noi e mai multu jucărie, zestre. S'a stricatu jucari'a? Îi dai cu peciorula. S'a mâncatu zestrea? — Divortiulu.“

„În o natiune-copilu nu e statornicia.“

„Si nici ca póte fi, căci copilulu cresce, și creșterea cuprinde în sine necesarieminte schimbare, nestatornicie.“

„În o natiune-copilu nu e caracteru.“

„În copii se manifesta spiritulu egalitaru, sau cu alte cuvinte ce vede unu copilu la altulu, ar vré se aiba și elu, chiar și cu pericolulu de a-si compromite caracterulu. Unu copilu a furatu bonbóne, alu doilea vedându-lu cere se aiba și elu, dar necapetându denunția, ba și acuză pre sotiulu seu.“

„La noi cam asia se jóca copiii și de-a politic'a. Unu partiduu ajunge la putere, ar vré se ajunga și celalaltu, dar neputându incepu între ei denunțiarile, acușele, paruețele etc. Dar ast'a se nu se prea supere, căci copiii curându se și împaca.“

„Éta joculu de-a politic'a.“

„Copiii imitéza tot ce vedu și audu, mai alesu însece e reu.“

„Cunosc unu filosofu genialu, dar pessimistu, care dicea, ca: a) mâncarea și beutur'a sunt asia de nepretiuíte, încât nu ajungu două parale, și totusi îi place sè se sature bine și se bea multu; b) viéti'a atât e de rea, lumea atât de stricată, încât e bine, că omulu se-si dórésca mórtea, și totusi venindu coler'a elu fugiá dintr'unu locu în altu, că se scape de ea. E Schoppenhauer din Germâni'a.“

„Germâni avându mai multu alti filosofi, la ei Schoppenhauer a remasu mai multu că o varietate a tabloului și că atare delectatoru, dar totusi a remasu izolatuu, neimitatuu, pentru-ca natiunea germâna fiind barbatu s'a știutu ferí de reu.“

„Natiunea româna înse că copilu îndată imitéza pre Schoppenhauer, fara înse a se scí ferí de partea rea a filosofiei schoppenhauriane, în vêrst'a copilărescu ce se găsese.“

„Ah! și cu câtă durere suntem siliti a privi în multe poesii contimporane inspiratiunile pessimismului celui mai condamnabilu. Apoi de te-ai încercá numai se-lu combati! Ti-ai vediatu sfintii . . . dar póte și auditu! Ai poesie pesimista? Esti talentu! N'ai? Esti unu idiotu! de ai fi chiar geni.“

„Éta joculu de-a literatur'a!“

„Si n'ai încatru, căci suntemu copii, și joculu e înascutu în natur'a vêrstei copilărescu.“

„In fine — pentru-ca trebuie se ne apropiamu de fine — ve aduce aminte, ca dintre tóte vastele omenesci copilaria e mai espusa mortalitatii, si ve sfatuescu, nu mai priviti inafara spre a imita, ci cautati numai tot in launtrulu vostru, nutriti-ve bine materialicesce, mai cu sama inse moralicesce! Asia mai pre siguru veti ajunge la vârsta adolescenta, când apoi veti puté privi si inafara, fara inse a ve prea espune!“

Concursu.

Pentru postul de capelanu langa veteranulu parochu din **Corviu**, Teodor Leucutia se escrie concursu cu terminu de alegere de **30 de zile dela prim'a publicare**.

Dotatiunea pentru postul acest'a de a III. clas'a este: 1. Pamenturile estravilane parochiale de 9 jugere cat. 2. Birulu preotiescu dela 83 case. 3 Veniturile stolarie indatinat.

Din dotatiune acest'a alegendului capelan i compete jumetate.

Competintii la acestu post se-si substérna petitulu la subsemnatulu in Ucurisiu, ajustatu cu documintele necesarie pana la diu'a alegerii.

Ucurisiu, 4 Februaru, 1892.

Pentru comitetulu parochialu:

Petru Suciu, m. p.
protopresbiter.

—□—

Se escrie concursu pentru deplinirea parochiei din **Beliu**, in protopresbiteratulu Belilului, cu terminu de alegere de **30 de zile dela prim'a publicare**.

Dotatiune este: 1. Un'a sesiune de pamentu estravilauu. 2. Birulu preotiescu dela 70 de case câte o mesura de bucate. 3. Venitele stolarie. 4. Cuartiru in natura, cu gradina.

Competintii la acest'a parochia de a III. clas'a se-si substérna suplica ajustata cu documentele necesarie la subsemnatulu ppresbiteru in Ókrös comitatulu Bihor, si se pot presentá in biserica spre a-si aretá calificati'a in cele rituale.

Beliu, 4 Februaru, 1892.

Pentru comitetulu parochialu:

Petru Suciu, m. p.
protopresbiter.

—□—

Pentru ocuparea postulu invetiatorescu din **Benceculu-romanu**, se escrie concursu, cu terminu de alegere pe **25 Martie cal vechiu a. c.**

Emolumintele anuali sunt: 146 fl. 42 cr., 30 hectltre grau, pausial, pentru recuise de scris 5 fl., pentru conferintie 5 fl., 8 orgii de lemre din cari se va incaldí si scól'a, 4 jugere livada, cortelu liberu cu gradina, dela inmormentari unde va fi pofit 50 cr.

Competentii au se produca testimoniu de preperandia, testimoniu de calificatiune invetiatorésca, testimoniu de limb'a magiara, precum si atestat despre conduit'a de pana acuma; deci petituniile lor astfelu instruite se le astérna parintelui inspectoru de scóle Iosif Gradinariu in Szécsáuy per Vinga si se se presenteze pana la alegere in sft. biserica spre a-si aretá desteritatea in cele rituale.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **IOSIF GRADINARIU, m. p.**
inspect. scol.

—□—

Pentru indeplinirea parochiei de prim'a classa, din comun'a **Talposiu**, protopopiatulu B.-Ineului, cottulu Aradului, devenita in vacantia prin mórtea parochului Georgiu Vasiarhan, se escrie concursu cu terminu de **30 zile dela prim'a publicare**.

Emolumintele sunt:

Intravilanulu parochialu cu cortelu si alte edificii economice, pamentulu parochialu estravilanu cu competinti'a de pasiune, birulu si stolele usuat, cari tóte computate in bani, dupa calcululu mediu al celor cinci ani din urma, dau unu venitu anualu de preste 800 fl. v.

Reflectantii la acésta parochia se aviséza, cá recursele lor instruite conform §-lui 15 lit. a) din Regulamentulu pentru parochii si adresate comitetulu parochialu din Talposiu, se le astérna protopresbiterulu tractualu in Boros-Ienő, pana la terminulu susindicatu, avend in timpulu legalu a-se presentá in sant'a biserica din Talposiu, pentru a-si aretá desteritatea in cunt, serviciu séu cuventari.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **IOANU CORNEA, m. p.**
protopresbiteru.

—□—

Conform decisului Ven. Consistoriu eparch. din 23 Noembre 1891. Nr. 5532. se escrie concursu pentru indeplinirea postulu invetiatorescu dela scól'a I-a (vechie) din **Socodor**, inspectoratulu Chisineului cu terminu de alegere pe **Duminec'a din 15 Martiu st. v. 1892**.

Emolumintele incopciate cu acestu postu sunt urmátorele: 1) Salaru banalu 400 frt. 2) Scripturistica 5 frt. 3) Famulati'a 10 frt. 4) Pentru reuniune-conferintie 11 fl. 66 cr 5) 10 orgii de lemne, din cari 6 sunt pentru invetiatoriu, éra 4 pentru incalditulu salei de invetiamentu. 6) Dela inmormentari mari 1 fl. éra dela mici pana la siepte ani 50 cr. 7) Locuintia cu 3 chilii, 2 camari, 1 podrum, grajdriu, cotetiu pentru porci, si in fine gradina pentru legumi.

Dela recurenti se pretinde testimoniu de calificatiune si din limb'a maghiara, 2 clase gimnasiale ori reale, nu altcum si atestatu de conduita dela comitetulu parochial, si inspectorulu confessionalu, unde si in alu carui cereu au fungatu pana aci.

Alegerea numai dupa 2 ani de proba va fi recomandata Ven. Consistoriu spre intarire.

Recursele instruite conform stat. org si adressate comitetulu paroch. gr. or. rom. din Socodor sunt a-se substerne Magnificentii Sale Dlui Petru Chirilescu protopopu si inspectoru de scóle pana la 11 Martiu st. v. a. c. in Chitighaz (Kétegyháza) caci celea intrate mai tardiu nu se vor luá in consideratiune.

Recurentii pana la diu'a alegerii in cutare Dumineca ori serbatóre sunt pofititi a-se presentá in sant'a biserica, spre a-si aretá desteritatea in cele rituale.

Dat din siedinti'a comit. paroch. gr. or. rom. din Socodor, tienuta la 10/22. Februaru 1892.

Pentru comit. paroch.:

Gavrila Lazar, m. p.
presied. com. paroch.

Simeon Paguba, m. p.
not. adhoc al comit. par.

In contielegere cu mine: **PETRU CHIRILESCU, m. p.**
protopresbiteru, inspect. scol.

—□—